

11.7. Professionaalid: äriühingute teenuse pakkujate sektori haavatavus

11.7.1. Sektori üldkirjeldus

Sektori eripära

Usaldushalduse ja äriühingute teenuse pakkujad (enne 20.07.2020 jõustunud seadusemuudatust nimetusega usaldusfondide ja äriühingute teenuse pakkujad) võidakse tulenevalt oma nimetusest ajada segamini investeerimisfondide ja fondivalitsemisega seotud valdkonnaga, kuid antud teenuseid tuleb vaadelda eraldi. Usaldushalduse ja äriühingute teenuse näol ei ole tegemist finantseerimisasutuseks kvalifitseeriva teenusega, mida võiks fondide haldamisega seotud tegevusena üldmõistena pidada, ning teenuse olemuse avab RahaPTS § 8:

Usaldushalduse ja äriühingute teenuse pakkuja RahaPTS tähenduses on füüsiline või juriidiline isik, kes oma majandus- või kutsetegevuses osutab kolmandale isikule vähemalt ühte järgmistest teenustest:

- 1) äriühingu või muu juriidilise isiku asutamine, sealhulgas osaluse võõrandamisega seotud toimingud;
- 2) tegutsemine juhatajana või juhatuse liikmena äriühingus, osanikuna täisühingus või sellisel positsioonil muus juriidilises isikus, samuti teise isiku nimetatud ametikohale asumise korraldamine;
- 3) asukoha või tegevuskoha aadressi, sealhulgas aadressi kui kontaktandmete osa kasutamise või postisaadetiste vastuvõtmiseks aadressi kasutamise võimaldamine ja muude eelnimetatuga seonduvate teenuste pakkumine äriühingule, muule juriidilisele isikule, seltsingule või muule juriidilise isiku staatust mitteomavale isikute ühendusele;
- 4) usaldushaldurina või seltsingu, ühisuse või muu juriidilise isiku staatust mitteomava isikute ühenduse esindajana tegutsemine või teise isiku määramine sellele positsioonile;
- 5) aktsionäri esindajana tegutsemine või teise isiku aktsionäri esindajana tegutsemise korraldamine, välja arvatud nende äriühingute puhul, kelle väärtpaberid on reguleeritud väärtpaberiturul kauplemisele võetud ja kelle suhtes kohaldatakse Euroopa Liidu õigusaktidega kooskõlas olevaid avalikustamismõtteid või võrdväärseid rahvusvahelisi standardeid.

Seaduses ei ole võimalik välja tuua kõiki tegevusi eraldi, mida teenuse pakkumisel käsitleda usaldushalduse ja äriühingu teenusena, mistõttu jätab selline käsitlus ruumi tõlgendamiseks ning vaidlusteks eelkõige osas, kas konkreetne osutatav teenus on kvalifitseeritav kõnealusel tegevusalal teenuse pakkumisena või lihtsalt juriidilise konsultatsiooniteenuse pakkumisena. Sealhulgas teatud juhtudel advokaadibüroo poolt pakutuna. Järelevalveasutustel ei ole samuti mõistlik pidada ammendavat loetelu toimingutest ehk millised on konkreetselt teenusena pakutavad osaluse võõrandamise toimingud või aadressiteenuse pakkumisega seonduvad teenused ning praktikas tuleb hinnata situatsioone kaasusepõhiselt. Oluline on, et RahaPTS mõistes kohustatud isikuks kvalifitseerub kasvõi ühe ülalnimetatud punktis toodud teenuse osutamine majandustegevusena (kutsetegevust esineb pigem harva).

Usaldushalduse ja äriühingute teenuse pakkuja puhul on RahaPTS mõistes tegemist kohustatud isikuga ning teenuse osutamiseks tuleb taotleda vastav tegevusluba. Tegevusloa väljastab ning RahaPTS nõuete täitmise järelevalvet teostab RAB.

RahaPTS § 72 kohaselt väljastatakse ettevõttele tegevusluba, kui:

- temal, tema juhtorgani liikmel, prokuristil, tegelikul kasusaajal ja omanikul puudub kehtiv karistus riigivõimuvastase või rahapesualase süüteo või muu tahtlikult toimepandud kuriteo eest;
- ülalnimetatud punktis nimetatud isikutel on korrektne ärialane maine;
- ettevõtja poolt RahaPTS § 17 alusel määratud kontaktisik vastab RahaPTS sätestatud nõuetele.

Kehtiva RahaPTS kohaselt ei ole usaldushalduse ja äriühingute teenuse näol tegemist finantseerimisasutusega, ehk vastutus tegevusloata tegutsemise eest määratakse väärteomenetluse korras KarS § 372 kohaselt.

Järgnevasse tabelisse on koondatud käesolevas riskihinnangus usaldushalduse ja äriühingute teenuse pakkujatena käsitletud turuosalist majandustegevuse registri (MTR) andmete alusel:

Tabel 100. Äriühingute teenuse pakkujate sektori kirjeldus

Turuosalised	Turuosaliste arv seisuga 31.12.2017	Turuosaliste arv seisuga 31.12.2018	Turuosaliste arv seisuga 31.12.2019	Turuosaliste arv seisuga 31.12.2020	Erialaliidu või katusorganisatsiooni olemasolu
Usaldusfondide ja äriühingute teenuse pakkujad	115	226	283	316	puudub

Äriseadustiku § 63¹ lõike 2 kohaselt, kui äriühingu juhatus või seda asendav organ asub välisriigis, peab äriühing määrama kontaktisiku. Kontaktisikuks võib sellisel juhul määrata muu hulgas rahapesu ja terrorismi tõkestamise seaduse §-s 8 nimetatud usaldushalduse ja äriühingute teenuse pakkuja. Sama sätte lõike 5 kohaselt tuleb ärireistrile esitada muu hulgas ettevõtja menetlusdokumentide ja ettevõtjale suunatud tahteavalduste kättetoimetamiseks Eesti aadress. Tulenevalt eelnevatest nõuetest on sektorile iseloomulik välisriigist pärit klientide teenindamine, mis kindlasti omab mõju teenuse riskitaseme osas riski tõstva tegurina. Peamiselt luuakse klientide soovil teenusena ettevõtteid, samuti pakutakse teenusena juhatuse liikme ametikohale korraldamist, mille käigus otsitakse sobiv kandidaat ettevõtte juhtkonda ning teostatakse vajalikud vormistamised ärireistris.

Teave puudub usaldushaldurina tegutsemise teenuse pakkumisel. Usaldushaldus RahaPTS tähenduses on seda tunnustava riigi õiguse alusel loodud või tekkinud õigussuhe, mille kohaselt valitseb usaldushaldur usaldushalduse looja eraldatud varakogumit oma nimel, kuid soodustatud isikute huvides või muu kindlaksmääratud eesmärgi kohaselt, samuti õiguslik üksus, mis on nimetatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2015/849 artikli 31 lõike 10 alusel Euroopa Komisjoni avaldatud koondloetelus.

Usaldushalduse ja äriühingute teenuse pakkuja peab hoolsusmeetmeid kohaldama RahaPTS §-s 19 toodud alustel:

- 1) ärisuhte loomisel;
- 2) ärisuhte väliselt tehingute juhuti tegemisel või vahendamisel, kui tehingu väärtus on üle 15 000 euro või sellega võrdväärne summa muus vääringus, sõltumata sellest, kas rahaline kohustus täidetakse tehingus ühe maksena või mitme omavahel seotud maksena kuni üheaastase perioodi jooksul, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti;
- 3) hoolsusmeetmete kohaldamisel kogutud teabe kontrollimise või asjakohaste andmete ajakohastamise käigus varem kogutud dokumentide või andmete piisavuse või tõelevastavuse kahtluse korral;
- 4) rahapesu või terrorismi rahastamise kahtluse korral, hoolimata seaduses nimetatud mööndusest, erandist või piirsummast.

Antud sektorile ei ole iseloomulik, et teenuseid pakutakse juhuti tehingutena, ilma RahaPTS-i mõistes ärisuhte loomata, mistõttu kuuluvad kohaldamisele hoolsusmeetmed. Samas ei saa välistada, et teatud teenuseid on võimalik osutada ka ilma ärisuhte loomata. Selle tõttu võib tehing summas alla 15 000 euro jääda ilma kohaste riskide hindamise ja maandamise meetmete kohaldamiseta. Selliseks teenuseks võib olla üksik ettevõtte võõrandamistehing (nn riilifirma müük), kuivõrd sellise müügitehinguga ei astuta kehtvuslepingusse. Juhul kui äriühingu teenusepakkuja jääb lisaks eelnevalt pakutavale teenusele osutama ka näiteks kontaktisikuteenuse, siis luuakse kliendiga ärisuhe.

Tabel 101. Äriühingute teenuse pakkujate sektoris läbiviidud küsitluse andmed

Sektor	Turuosaliste arv	Valimi maht	Valimi suurus/ nõutud vastuste arv	Väljasaadetud kutsete arv	Saadud vastuste arv	Vastamise määr
Äriühingute teenuse pakkujad	297	valim	168	297	103	61%

Hoolimata sellest, et sektoris puudub turuosalisi koondav organisatsioon, osales sektor NRA küsitluse läbiviimises aktiivselt.

11.7.2. Riskide tüpoloogiate kirjeldus

Võimalikud riskistsenaariumid, millega usaldushalduse ja äriühingute teenuse osutajad rahapesu tõkestamise vaates kokkupuudet võivad omada:

- 1) Teenuseid võidakse kasutada variisikute korraldamiseks ettevõtte juhatusse, et varjata tegelikke ettevõtte juhte ja tegelikke kasusaajaid;
- 2) Rahapesu vahendlikuks täideviimiseks vajamineva teenuse korraldamine ettevõtete (võrgu) loomise ja keeruka omandamis- ja juhtimismudeli loomise näol;
- 3) Näilise tegevuskoha-aadressi kasutamise võimaldamine ettevõtte tegevuses;
- 4) Ettevõtte tegelike majandustehingute varjamine ja läbipaistvuse vähendamine;
- 5) Rahapesuskeemides kasutatud juriidiliste isikutega seoste varjamiseks vajalikud teenused pärast õigusvastaste tegude toimepanekut;
- 6) Usaldushaldurina teadmata päritoluga vara valitsemine, sh kontamineerunud vara valitsemine;
- 7) Usaldushaldurina vara valitsemisega seotud otsuste tegemine usaldushalduse looja juhendamisel, mis on kantud rahapesu eesmärgist.

11.7.3. Ohud

11.7.3.1. Rahapesu ohud

Praktikas ei ole käesoleva riikliku riskihinnangu käigus vaadeldaval perioodil tuvastatud, et sektoris oleks esinenud juhtumeid rahapesuks, kus oleks jõustunud sellekohaseid süüdimõistvaid kohtuotsuseid.

Usaldushalduse ja äriühingute teenuste pakkujate sektoris esinevad peamised ohud:

1. Tegelik kasusaaja varjamise eesmärgil tellitavad teenused (kõrge);
2. Ettevõtte või üksuse majandustegevuses kasutatava kapitali päritolu ei ole tuvastatav, sh välisriigist pärit vara (keskmise);
3. Variisikute kasutamine teenusena (kõrge);
4. Ettevõtete soetamine variettevõtetenähtena kasutamise eesmärgil (kõrge);
5. Aadressiteenuse abil ettevõtte tegeliku tegutsemiskoha varjamine (keskmise);
6. Võltsitud isikuttõendavate dokumentide kasutamine hoolsusmeetmete kohaldamisel (keskmise);
7. Riikliku taustaga isikute (seotud isikute) soov kasutada teenuseid mitteläbipaistvate tehingute elluviimiseks (keskmise);
8. RahaPTS-i meetmete võtmise vältimine (ärisuhte näiline mitteloomine) (kõrge);
9. Turuosaliste poolt seaduse nõuete mittenõuetekohane tundmine ja selle tulemusel riskantsete tehingute osas avalduva riski ettevõttesisesest kehtestatud riskiisu vastu kaalumata jätmine (kõrge);
10. Riilufirmade müügi teenuse osutamine mitteresidentidele ja e-residentidele (kõrge).

Järeldus

Oht teenuste kasutamisel rahapesuks on teenuste iseloomust ning praktikast lähtuvalt keskmine kuni kõrge. Madalama riskiga teenusteks võib lugeda näiteks vähemlevinud usaldushalduse teenust. Keskmise riskiga teenuseks saab lugeda aadressiteenuse pakkumist, mille puhul ettevõtte registreeritakse Eestis, kuid tegelik

tegevus toimub mujal ning teenust kasutavad isikud on mitteresidendid. Kõrgema riskiga teenuseks on näiteks juhatuse liikme teenuse osutamine, mille käigus on võimalik varjata tegelikke kasusaajaid ja juhtorgani liikmeid. Esineb olukordi, kui usaldushaldusteenu ja äriühinguteenu pakkujad määravad juhatuse liikmeteks isikud, kellel puudub teadmine ettevõtte ärimudelitest ja tehingutest ning lisaks olukordi, kus ettevõtte kasutatava kapitali päritolu ei ole võimalik tuvastada selle välisriigi päritolu tõttu. Kahtlaste tehingute tuvastamise korral on järelevalveasutustel keeruline tuvastada tehingute organiseerijaid ning neid vastutusele võtta. Samuti saab lugeda kõrgeks riskiks riulifirmade müügi teenuse osutamist mitteresidentidele ja e-residentidele, sh ettevõtete müük ja RABi tegevusloa taotlemine teenuse osutamiseks kõrge riskiga sektorites (virtuaalvääringu teenuse pakkujad, finantseerimisasutused kui ka äriühingute teenuse pakkujad). Eesti e-residentsus kolmandate riikide füüsilistele isikutele kui ka Eesti tegevusloa annab ettevõttele näilist usaldusväärset ja jätab mulje reaalsest tegutsemisest turul. Seega on oht ettevõtte ärakasutamiseks (vari- või puhverfirmadena vastavalt teenusepõhise rahapesu skeemides ja maksupettuse skeemides). Tegevusloaga ettevõtete soetajate seas on nii reaalseid fintech-ettevõtjaid kui ka neid, kes kasutavad Eesti ettevõtteid varifirmadena.

Tabel 102. Rahapesu ohutase äriühingute teenuse pakkujate sektoris

Sektor	Rahapesu ohutase sektori tasandil	
Äriühingute teenuse pakkujad	2	madal

11.7.3.2. Terrorismi rahastamise ohud

Terrorismi rahastamist ja sellega seotud ohtusid usaldushalduse ja äriühingute teenuse osutamise praktikas ei tuvastatud. Teoreetilise ohuna võib näha võimalust, kus teenuseid kasutatakse ettevõtete tegelike kasusaajate varjamiseks, et selle läbi panna toime majandustehinguid, mis on suunatud terrorismi rahastamisele. Tulenevalt teenuste iseloomust on teenuse kasutamine terrorismi rahastamiseks pigem sobimatu.

Järeldus

Olemasoleva teabe põhjal on terrorismi rahastamise oht usaldushalduse ja äriühingute teenuse pakkujate teenuste osas madal.

Tabel 103. Terrorismi rahastamise ohutase äriühingute teenuse pakkujate sektoris

Sektor	Terrorismi ohutase sektori tasandil	
Äriühingute teenuse pakkujad	2,30	madal

11.7.4. Haavatavused

11.7.4.1. Rahapesu tõkestamise haavatavused

11.7.4.1.1. Kokkupuude ohuga

Usaldushalduse ja äriühingute teenuse pakkujate haavatavus rahapesu osas on seotud pakutava teenuse liigiga. Viimasel ajal on nimetatud turuosaliste poolt teenindatud eelkõige kliente, kes on huvitatud Eesti jurisdiktsioonis teenuste pakkumisest virtuaalvääringutega seotud teenustega. Sellest tulenevalt on suurenenud ettevõtete osaluse võõrandamine välisriigi taustaga mitteresidendist klientidele. Teatud juhtudel pakutakse seda koos aadressiteenuse või juhatuse liikme ametikohale asumise korraldamise teenusega.

Haavatavuse võib põhjustada regulatsiooni ebaselgus ning ebaõigete meetmete rakendamine riskide maandamisel, näiteks riske ei tuvastata õigesti või ei rakendata kohaseid meetmeid. Üheks haavatavuse indikaatoriks on turuosaliste kõrge riskiisu. Kuna riskiisu on määratletud ettevõtte juhtkonna poolt ning peamiseks motivaatoriks kõrge riskiisu langetamisel on oht kaotada oma maine teenuse pakkujana, on üheks haavatavuseks ka indikatsioon sellest, et ainuüksi risk maine kaotusest ei pruugi olla piisavalt motiveeriv, et riskiisu langetada.

Riikliku ohuhinnangu käigus turuosaliste seas läbi viidud küsitluses paluti kirjeldada sektori nii teoreetilisi kui ka praktikas esinevaid rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega seotud riskide tüpoloogiaid. Küsitluses osales 103 ettevõtet, millest 63 jättis küsimusele vastamata ning 11 ei osanud tüpoloogiaid välja tuua. Vastused jagunesid järgmiselt:

Tabel 104. Küsitluse raames selgunud riskide tüpoloogiaid

Tüpoloogia	Vastanute arv
Tegelikke kasusaajaid varjavad tehingud	2
Näilised tehingud	2
Suured sularahatehingud	10
Avaliku sektori ja PEPidega seotud tehingud	1
Tehingu teine pool pole tuvastatav	2
Maksudest kõrvale hoidmine	5
Ebatavaline/kahtlane äritegevus	6
Tehingud kolmandate isikutega, kellega puudub äritegevuslik seos	3
Arusaamatud laenud ja nende mahakandmised	3
Rahaliste allikate ebaselgus	4
Tegelikud kasusaajad ei ela Eestis	1
Variisikutega tehingud	8

Küsitluse tulemusena selgus, et ligikaudu 3/4 vastanutest ei osanud nimetata oma valdkonnas esinevaid rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega seotud riskide tüpoloogiaid. Eelnev viitab asjaolule, et teenusepakkujad ei suuda või ei soovi efektiivselt hinnata ja tuvastada sektoris esinevaid riske.

11.7.4.1.2. Riskiteadlikkus

Juhtkonna pühendumine ja juhtroll

Riikliku ohuhinnangu käigus turuosaliste seas läbi viidud küsitluse tulemused näitavad seda, et 103st ettevõttest 77s vastutab rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eest juhatuse liige. Tulemus näitab, et juhtrolli selles valdkonnas täidab juhatuse liige.

Küsitluse tulemused näitavad seda, et ligikaudu 40% vastanutest ei vii oma töötajate värbamisel läbi taustakontrolli ega jälgi nende tegevusi töösuhte jooksul. Samuti ei hinda samaväärne hulk ettevõtjaid oma töötajate usaldusvärsust töösuhte keskel. Kui ettevõtetel, kes hindavad töötajate usaldusvärsust, paluti täpsustada, hindamise põhimõtteid, sagedust ja rakendamist, siis 55% jättis täpsustused esitamata. Juhtkonna pühendumine töötajate usaldusvärsuse ja pädevuse kontrollimisel on puudulik. Antud olukord tekitab riski, et sektoris tegutsevate ettevõtete töötajate teadmised ei vasta valdkonnas töötamiseks vajalikule tasemele. Ainult 51 vastanutest on taganud töötajatele regulaarsed koolitused. Ülejäänud

teenusepakkujad peavad regulaarseks koolituseks seadusemuudatuste lugemist, arutelusid või puuduvad koolitused üldse ning ei osata täpsustada, kuidas koolitamine on tagatud.

Puudulik taustakontroll, teadmiste ja kogemuste hindamine ning usaldusvääruse kontrollimata jätmise muudab sektori haavatavaks, kuna riske seiravad isikud ei pruugi olla selleks pädevad ning pühendunud. Vähesed koolitused põhjuseks võib pidada erialaste koolituste vähesust, kuivõrd perioodil 2017-2019 on RAB korraldanud teenusepakkujatele vaid ühe koolituse.

Vaid kaheksa teenusepakkuja hinnangul võib rahapesu kahtlusest teatamine tuua kaasa negatiivseid tagajärgi teate esitanud töötajale. Enam kui pooltel teenusepakkujatel puuduvad meetmed töötajate kaitsmiseks. Samuti on kaks teenusepakkujat toonud töötaja kaitsmise meetmena välja, et kiusatav töötaja lastakse lahti.

Eelnev viitab asjaolule, et juhtkond ei pühendu töötajate kaitsmisele rahapesu kahtlusest teavitamisel, mis võib piirata töötajate motivatsiooni vastavatest kahtlustest juhtkonda teavitada ning teateid RABile esitada. Eelnevat toetab usaldushalduse ja äriühingute teenuse pakkujate poolt RABile esitatud teadete arv.

Teenusepakkujad on perioodil 2017-2019 esitanud vaid neli teadet RABile. Kuivõrd sektoris tegutsevad pigem kõrge riskisuga teenuseosutajad on oht, et ettevõttes ei ole piisavalt määral hinnatud ja maandatud riskid.

Lühikokkuvõte: Regulaarsete ning asjakohaste koolituste puudumine ning töötajatele kaitse puudumine näitab juhatuse madalat pühendumust, mis omakorda peegeldab, et rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise reeglite järgimine ei ole ettevõtte juhtkonnale esmatähtis ning muudab sektori haavatavaks.

11.7.4.1.3. Õigusraamistik ja kontroll

Järelevalve kvaliteet

Perioodil 2017-19 on usaldushalduse ja äriühinguteenuse pakkujate seas viidud läbi kokku seitse kohapealset ja kaugkontrolli. Arvestades sektori suurust, tuleks sinna suunata senisest enam järelevalveressurssi.

Läbiviidud kontrollide hulka on mõjutanud RAB järelevalve inimressurs. 2019 aastast on järelevalve töötajate arv suurenenud, mis võimaldab suunata järelevalveressurssi enam nimetatud sektorisse.

Lühikokkuvõte

Skaalal 0-4 on usaldushaldus ja äriühinguteenuse pakkujate hinne karistuse olemasolu ja rakendamise puhul rahapesu aspektis 2,5 ehk keskmiselt kõrge. Skaalal 0-4 on usaldushaldus ja äriühinguteenuse pakkujate hinne järelevalve korra ja tavade tõhususe puhul rahapesu aspektis 1,88 ehk keskmiselt madal. Eelnevates andmetest ja hinnetest lähtuvalt vajab järelevalve kvaliteet parandamist, eeskätt läbiviidavate kontrollide mahu suurendamist.

Vastavuskontrollisüsteemide ja aruandluse tõhusus

Küsitlustulemustest selgus, et teenusepakkujatest ligikaudu 75% ei investeerinud riskijuhtimise tehnilistesse lahendustesse. Samuti peavad vaid pooled teenusepakkujad piisavaks kasutusel olevaid allikaid riikliku taustaga isiku tuvastamiseks. Eelnev viitab, et teenusepakkujad ei panusta vastavuse tagamise süsteemide tõhususse.

Ligikaudu 50% teenusepakkujatest ei pea RAB kahtlastest tehingutest teatamise mehhanismi kasutajasõbralikuks ning viis teenusepakkujat on pidanud süsteemi liiga keeruliseks. RahaPTs § 50 lg 2 kohaselt tuleb teade RABile edastada veebivormi või x-tee kaudu. Lisaks seaduses nimetatud võimalustele kasutavad erinevate sektorite teenusepakkujad teatamiskohustuse täitmiseks ka e-posti. Kuivõrd usaldushalduse ja äriühingute teenuse pakkujad (või selle tegevusalaga seotud isikud) on perioodil 2017 – 2019 esitanud vaid neli teadet, ei pruugi küsitluses antud hinnang süsteemi keerukusele olla objektiivne.

Lühikokkuvõte

Kuivõrd teenusepakkujate klientideks on enamasti mitteresidentidest isikud, siis on oluline vastavuskontrollisüsteemi piisavus. Kuivõrd teenusepakkujate riskiisu on kõrge, kuid sektori poolt teateid ei edastata, siis võib järeldada, et teenusepakkujad ei rakenda RahaPTS-i nõudeid piisaval määral.

Kliendi suhtes rakendatavate hoolsusmeetmete raamistiku kvaliteet

RahaPTS annab olukorrad ja sätestab erinevad hoolsusmeetmed, mille kohaldamisel tuleb usaldushalduse ja äriühingute teenuse pakkujal võtta seaduses sätestatud juhtudel järgmised meetmed:

- kliendi või juhuti tehtavas tehingus osaleva isiku isikusamasuse tuvastamine ning esitatud teabe kontrollimine;
- esindaja isikusamasuse ja esindusõiguse tuvastamine ning kontrollimine;
- tegeliku kasusaaja tuvastamine ja tema isikusamasuse kontrollimiseks meetmete võtmine ulatuses, mis võimaldab kohustatud isikul veenduda selles, et ta teab, kes on tegelik kasusaaja;
- ärisuhtest, juhuti tehtavast tehingust või toimingust arusaamine;
- teabe hankimine asjaolu kohta, kas isik on riikliku taustaga isik, tema pereliige või tema lähedaseks kaastöötajaks peetav isik;
- ärisuhte seire.

Kuna põhiliselt kohaldatakse sektoris RahaPTS-i sätteid üldises korras, mille rakendamisel tuleb arvestada RAB-i juhenditega, ei saa sektori hoolsusmeetmete kohaldamise taset lugeda kohaseks võimalike esinevate riskidega. Kuna tegemist ei ole finantseerimisasutusega, ei kohaldu rangemad nõuded isikusamasuse tuvastamiseks, ehk teenuseid võib teatud juhul osutada ka ilma isikusamasust tuvastamata. Näiteks ärisuhte puudumisel tehingute osas, mis jäävad alla 15 000 euro piirmäära ning ei esine teisi seadusest tulenevaid tingimusi. Riskide maandamiseks tuleks tõsta regulatsiooni taset, et ei oleks lubatav sektori teenuste kasutamine ilma isikusamasuse tuvastamiseta.

Ligikaudu 50% küsitlusele vastanutest peavad kliendiandmete kontrollimiseks kasutatavaid Eesti infosüsteeme põhjalikeks ja usaldusväärseteks. Samuti leiab ligikaudu 65% vastanutest, et tegelike kasusaajate tuvastamiseks on vajalik info hõlpsasti kättesaadav. Rohkem kui poolte teenusepakkujate arvates ei ole kõrge riskiga klientide tuvastamiseks ja kontrollimiseks vajalik info hõlpsasti kättesaadav. Põhjenduseks on toodud, et infoallikas puudub või on ebamõistlikult kallis.

Lühikokkuvõte

Usaldushaldus ja äriühinguteenuse pakkujate haavatavus isikusamasuse usaldusväärse tuvastamise mehhanismide ja tegelike tulusaajaid käsitleva teabe kättesaadavuse rahapesu aspektis on keskmiselt madal. Usaldushaldus ja äriühinguteenuse pakkujate haavatavus kliendikontrolli meetmete tõhusus suurema riskiga olukordades rahapesu aspektis on kõrge.

11.7.4.1.4. Sektoriomaste riskide hindamine sektoripõhiste kontrollide kvaliteediga

Küsitlusest selgus, et 11 teenusepakkujat on oma tegevuse käigus märganud äriühinguid, kes aitavad varjata isiku osalust äritehingus või varjata vara omanikku ja tegelikku kasusaajat. Samuti on täheldatud isikute pankroti või sundlikvideerimisega seotud pettusi. Tulenevalt RAB-i esitatud teadete arvust, on vastav info jäetud teatamiskohustuse raames esitamata.

Lühikokkuvõte

Usaldushalduse ja äriühinguteenuse pakkujate haavatavus rahapesu aspektis on keskmiselt madal, kuivõrd vaid 103-st küsitletud ettevõttest 11 teenusepakkujat tõi välja, et nad on täheldanud omanike ja tegelike kasusaajate varjamist.

11.7.4.1.5. Varasemate hindamiste käigus tuvastatud riskidele reageerimise kvaliteet

NRA 2015 tulemused näitasid, et sektori haavatavuse tase oli möödunud hindamise perioodil keskmine. Olukorra mõjutamiseks toodud soovitusel olid järgmised:

- koolitused;
- järelevalve;
- õigusaktide muudatused.

NRA 2015 soovitusel on asjakohased ka käesolevas riskihinnangus.

11.7.4.1.6. Järeldus

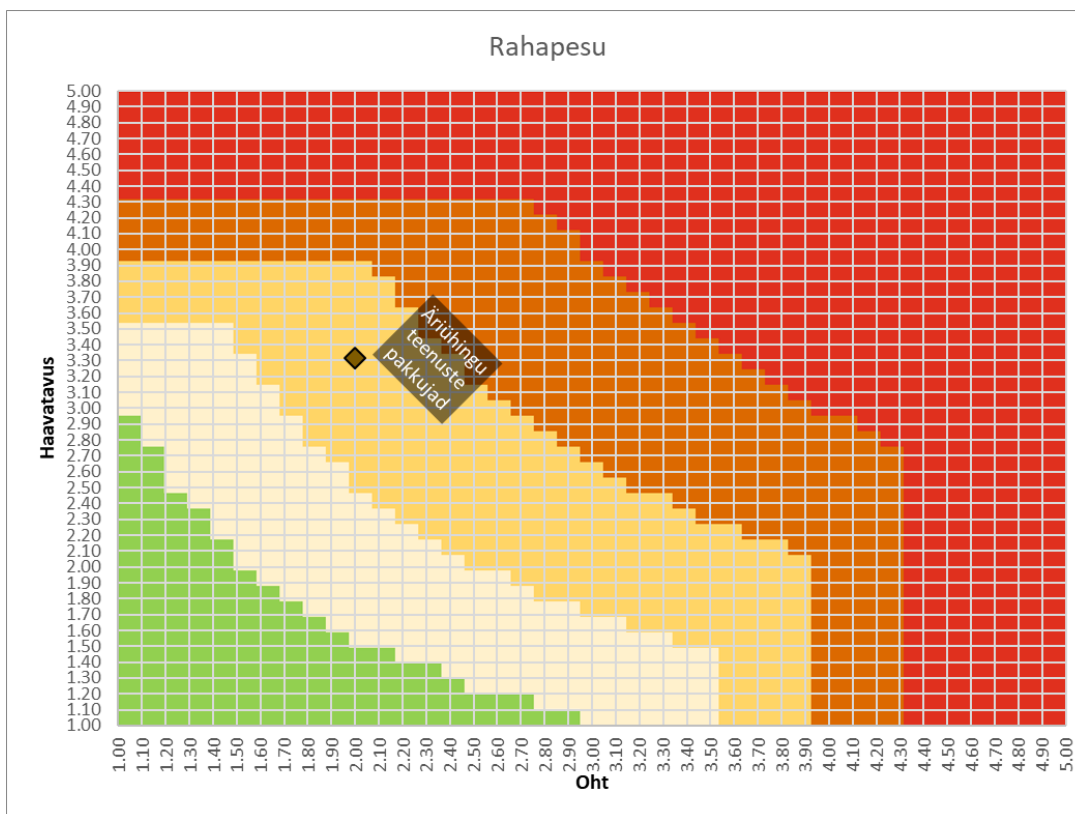
Usaldushalduse ja äriühingute teenuse pakkujate sektori haavatavuse tase rahapesu aspektist on keskmisest kõrgem.

Sektori tugevamateks külgedeks saab pidada asjaolu, et hetkel on teenusepakkujate arv pigem madal. Haavatavamateks kohtadeks on sektoris tegutsevate ettevõtjate kõrge riskiisu, koolituste puudumine ning teatamiskohustuse mittetäitmine. Lisaks on haavatavaks kohaks ka isikute karistamatuse tunne, mis tuleneb sellest, et nende kriminaalvastutusele võtmiseks tuleb ära näidata, millisele kuriteole vastavast tegevusest pärineb raha, mida varjatakse. Eeltoodust võib järeldada, et antud sektori turuosaliste teadlikkust oleks tarvis sektorisiselt tõsta. Antud aspekt vajab lahendamist riiklikul tasandil.

Tabel 105. Rahapesu haavatavuse tase äriühingute teenuse pakkujate sektoris

Sektor	Rahapesu haavatavuse tase sektori tasandil	
Äriühingute teenuse pakkujad	3,31	keskmine

Joonis 33. Äriühingute teenuse pakkujate sektori rahapesu riskitaseme soojuskaart.

Kokkuvõte

Sektori haavatavuse taseme paiknevus riiklikul pildil on pigem kõrgema riskitasemega sektorite seas ning keskmisest kõrgema hinnangu tasemel. Antud sektoris tuleb rakendada hoolsusmeetmeid tugevdatud korras.

11.7.4.1.7. Riskimaandamise strateegia

11.7.4.1.7.1. Leevendavad meetmed riiklikul tasandil

Riskihinnangu tulemustest lähtudes tehakse järgmised ettepanekud olukorra parandamiseks riiklikul tasandil:

- Kaaluda, kas tulenevalt sektorile omasest kõrgemast riskist on vajalik kehtestada täiendavaid regulatsioone riskide maandamiseks. Üheks võimaluseks on isikusamasuse tuvastamine muuta hoolsusmeetme kohaldamisel olenemata tehingu summast kohustuslikuks kõigi selle teenuse raames määratletud alamteenuste osutamisel.
- Täiendada KarSi regulatsiooni, et oleks võimalik vastutusele võtta isikuid ka ärilisel eesmärgil varjamistegevuse pakkumise eest (ilma, et oleks vaja tuvastada, et raha, mille päritolu või omandisuhteid varjatakse, pärineks kuritegelikust tegevusest).
- Kaaluda regulaarse aruandluskohustuse kehtestamise vajadust, mis iseloomustaks turuosaliste poolt pakutavate teenuste valikut, arvnäitajaid ning andmeid klientide kohta. Nimetatud kohustuse kehtestamine on vajalik, et õiguskaitseasutused ja järelevalveasutus jõuaksid viivitamatult reageerida võimalikule tuvastatud ohule. Samuti võimaldaks see tõhusamalt jagada riigi ressursse riskide maandamiseks.
- Järelevalvetegevuse tõhustamiseks eraldada täiendavalt ressursse.
- Koostada sektoris juhendmaterjal riskide juhtimiseks võetavate meetmete ja nende maandamise osas. Vajadusel koostada juhendid sõltuvalt osutatavate teenuste liigist.
- Riiklike taustaga isikute tuvastamise osas kaaluda riikliku andmebaasi loomist ja pidamist koos vastavsisulise ligipääsu tagamisega. Leida võimalusel lahendused senisest tõhusamaks välisriigi riikliku taustaga isiku tuvastamiseks.

11.7.4.1.7.2. Leevendavad meetmed kohustatud isikute tasandil

Riskihinnangu tulemustest lähtudes tehakse järgmised ettepanekud olukorra parandamiseks sektori siseselt:

- katuseorganisatsiooni moodustamine, mis tõhustaks koostööd nii sektori siseselt kui ka RABi ja teiste riigiasutustega;
- koolituse korraldamine ettevõtete töötajatele, kes on seotud RahaPTSi nõuete täitmisega;
- hoolsusmeetmete kirjeldamine hoitakse asjakohasena ning muudetakse vastavalt ettevõtte tegevusele ning seadusemuudatustele ja juhenditele;
- vastavuskontrollisüsteemide tõhustamine ja arendamine, et suurendada efektiivsust nii mitteresidentide kui ka riikliku taustaga isikute tuvastamiseks.

11.7.4.2. Terrorismi rahastamise tõkestamise haavatavused

11.7.4.2.1. Kokkupuude ohuga

Otsest kokkupuudet terrorismi rahastamisega usaldushalduse ja äriühingu teenuse pakujate tegevuses tuvastatud ei ole. Riskide hindamisel tuleks pöörata tähelepanu riskiriikidest pärit isikutele või isikutele, kelle tegevuse osas võib tekkida kahtlus, et luuakse ettevõtete näol vahendeid terrorismi rahastamiseks.

11.7.4.2.2. Riskiteadlikkus

Juhtkonna pühendumine ja juhtroll

Kuna sektorile ei ole iseloomulikud väärtuse ülekandmisega seotud teenused, mis terrorismi rahastamise mõistes oleks riskantsemad, ei ole riiklikus riskihinnangus haavatavuse hindamise käigus tuvastatud praktikas avaldunud haavatavusi turuosaliste poolt võetavate meetmete osas. Riskid peaksid saama maandatud turuosaliste töötajate ja juhtkonna liikmete teadlikkuse tõstmisega.

NRA raames läbiviidud küsitluse tulemused näitavad, et ligikaudu 80% teenuse pakkujatest hindab klientide taustakontrolli käigus terrorismi rahastamise riske ning ärisuhte jälgimisel vastavaid kontrollimeetmeid.

Lühikokkuvõte

Usaldushalduse ja äriühinguteenuse pakkujate haavatavus sisenemiskontrolli olemasolu ja tõhususe puhul terrorismi rahastamise aspektis on keskmiselt kõrge. Usaldushalduse ja äriühinguteenuse pakkujate haavatavus töötajate ausameelsuse puhul terrorismi rahastamise aspektis on samuti keskmiselt kõrge.

11.7.4.2.3. Terrorismi rahastamise avastamise ja massihävitusrelvade leviku rahastamise tõkestamise kvaliteet

Järelevalve kvaliteet

Usaldushalduse ja äriühinguteenuse pakkujate haavatavus karistuse olemasolu ja rakendamise puhul terrorismi rahastamise aspektis on keskmiselt madal. Usaldushaldus ja äriühinguteenuse pakkujate haavatavus järelevalve korra ja- tavade tõhususe puhul terrorismi rahastamise aspektis on keskmiselt madal.

Vastavuskontrollisüsteemide ja aruandluse tõhusus

Analoogselt rahapesu hinnangus sätestatuga ei ole sektoris regulaarset vastavuskontrollisüsteemi ega aruandlust. Rahapesu riskide tuvastamiseks tuleks aruandluskohustuse kehtestamist kaaluda, kuid terrorismi rahastamise riskide osas sellisele järeldusele käesoleva hinnangu käigus ei jõutud.

Lühikokkuvõte

Usaldushalduse ja äriühinguteenuse pakkujate haavatavus vastavuskontrollisüsteemide terrorismi rahastamise aspektis on keskmiselt kõrge. Usaldushaldus ja äriühinguteenuse pakkujate haavatavus aruandluse tõhususele terrorismi rahastamise aspektis on keskmiselt kõrge.

Kliendi suhtes rakendatavate hoolsusmeetmete raamistiku kvaliteet

Riskide tuvastamine ning vajalike meetmete tarvitusele võtmine toimub analoogselt rahapesu riskide juhtimise meetmete rakendamisega.

Lühikokkuvõte

Usaldushalduse ja äriühinguteenuse pakkujate hinne isikusamasuse usaldusväärse tuvastamise mehhanismide ja tegelike tulusaajaid käsitleva teabe kättesaadavuse terrorismi rahastamise aspektis on keskmiselt madal. Usaldushaldus ja äriühinguteenuse pakkujate hinne kliendikontrolli meetmete tõhusus suurema riskiga olukordades terrorismi rahastamise aspektis on keskmiselt madal.

Sektoripõhiste rahvusvaheliste sanktsioonide kindlakstegemise kvaliteet

Usaldushalduse ja äriühingute teenuse pakkujad ei ole erikohustusega isikud, seega on sanktsioonide rakendamise kohustus rakendatav üldises korras.

Lühikokkuvõte

Usaldushalduse ja äriühinguteenuse pakkujate haavatavus terrorismi rahastamise aspektis on keskmiselt madal.

11.7.4.2.4. Sektoriomaste riskide hindamine sektoripõhiste kontrollide kvaliteediga

Kehtestatud regulatsioon turule sisenemise osas käsitleb riske rahapesu riskidega ühiselt. Täiendavaid kvaliteedikontrolle seoses terrorismi rahastamise haavatavuse ärahoidmisega kehtestatud ei ole. Vajalikkuse puudumist kinnitab ka käesoleva riskihinnangu tulemus.

Lühikokkuvõte

Usaldushalduse ja äriühinguteenuse pakkujate haavatavus terrorismi rahastamise aspektis on madal.

11.7.4.2.5. Varasemate hindamiste käigus tuvastatud riskidele reageerimise kvaliteet

NRA 2015 tulemused näitasid, et sektori haavatavuse tase oli möödunud hindamise perioodil keskmine. Olukorra mõjutamiseks toodud soovitusel olid järgmised:

- koolitused,
- järelevalve,
- õigusaktide muudatused.

NRA 2015 soovitusel on asjakohased ka käesolevas riskihinnangus.

11.7.4.2.6. Järeldus

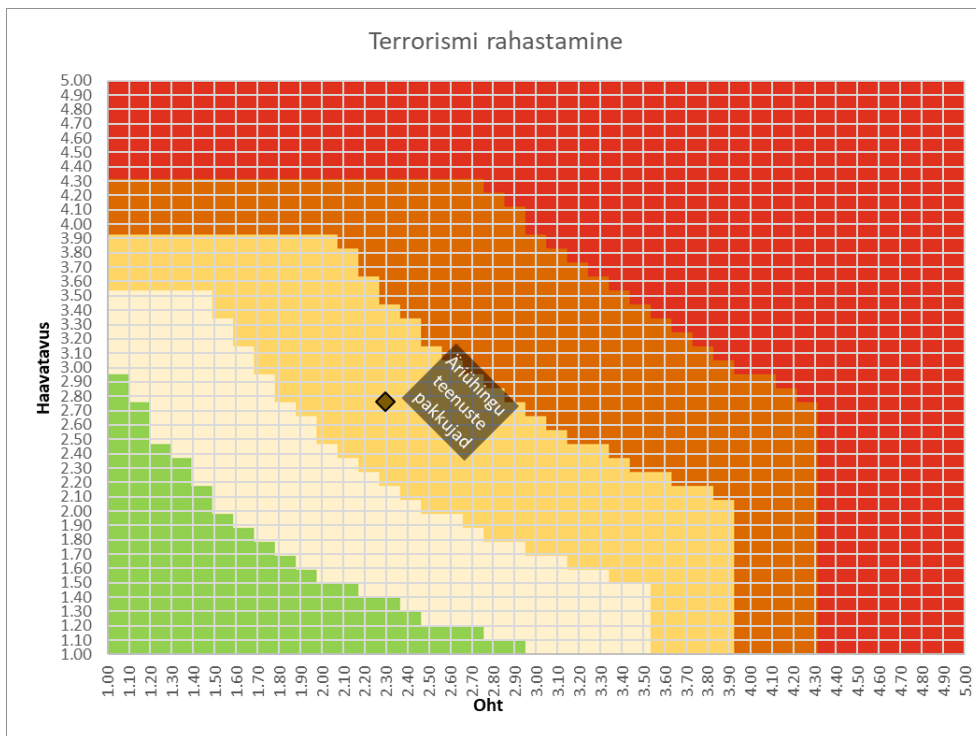
Usaldushalduse ja äriühingute teenuse pakkujate sektori haavatavus terrorismi rahastamise aspektist on **madal**.

Terrorismi rahastamisega seotud ohud on praktikas usaldushalduse ja äriühingute teenuste osas pigem minimaalsed. Töögrupp on seisukohal, et sektor ei ole rohkem haavatavam terrorismi rahastamise eesmärgil tehingute tegemiseks kui teised sektorid ehk risk on madal. Väljatoodud haavatavused on kompenseeritud regulatsioonile allutamise ja hooldusmeetmete ja teatamiskohustuse täitmise nõudega ehk teenus pigem ei ole haavatav, kuna hooldusmeetmeid rakendatakse samadel põhimõtetel rahapesu tõkestamisega.

Tabel 106. Terrorismi rahastamise haavatavuse tase äriühingute teenuse pakkujate sektoris.

Sektor	Terrorismi rahastamise haavatavuse tase sektori tasandil	
Äriühingute teenuse pakkujad	2,76	madal

Joonis 34. Äriühingute teenuse pakkujate sektori terrorismi rahastamise riskitaseme soojuskaart.

Kokkuvõte

Sektori riskitase terrorismi rahastamise aspektist on **keskmine**, mis tähendab seda, et riski ja selle tagajärgi tuleb tunda ning rakendada riskide maandamise meetmeid olukorra paranemiseks. Antud sektoris tuleb rakendada hoolsusmeetmeid tugevdatud korras.

11.7.4.2.7. Riskimaandamise strateegia

11.7.4.2.7.1. Leevendavad meetmed riiklikul tasandil

Riskihinnangu tulemustest lähtudes tehakse järgmised ettepanekud olukorra parandamiseks riiklikul tasandil:

- turuosaliste soovil tuleks RABil pakkuda turuosalistele koostöövõimalusi, et efektiivselt tuvastada sektoripõhised riskid teenuste ja klientide osas.

11.7.4.2.7.2. Leevendavad meetmed kohustatud isikute tasandil

Riskihinnangu tulemustest lähtudes tehakse järgmised ettepanekud olukorra parandamiseks sektori siseselt:

- katuseorganisatsiooni moodustamine, mis tõhustaks koostööd nii sektori siseselt kui ka RABi ja teiste riigiasutustega;
- koolituse korraldamine ettevõtete töötajatele, kes on seotud RahaPTSi nõuete täitmisega;
- hoolsusmeetmete kirjeldamine hoitakse asjakohasena ning muudetakse vastavalt ettevõtte tegevusele ning seadusemuudatustele ja juhenditele;
- vastavuskontrollisüsteemide tõhustamine ja arendamine, et suurendada efektiivsust nii mitteresidentide kui ka riikliku taustaga isikute tuvastamiseks.